

УДК 336.71: 075.8

Л. М. Єріс

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ КРЕДИТНОГО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

Ключові слова: ризик-менеджмент, кредитний ризик, кредитування, кредитний портфель, банківська діяльність.

Основною економічною функцією банків є кредитування їх клієнтів. Від того, наскільки добре банки реалізують свої кредитні функції, багато в чому залежить економічний стан регіонів, що ними обслуговуються. Банківські кредити сприяють появі нових підприємств, збільшенню кількості робочих місць, будівництву об'єктів соціального та культурного призначення, а також забезпечують економічну стабільність.

Кризи української банківської системи останнього десятиліття вказують на недосконалість сучасної практики банківського менеджменту. Відставання темпів його розвитку від зростання масштабів діяльності банків стало однією з причин банкрутства великих комерційних банків.

Переорієнтація банківської діяльності з сфери спекулятивного бізнесу в сферу реальної економіки також вимагає зміцнення системи банківського і, в першу чергу, кредитного менеджменту, оскільки кредитна справа, виступає найважливішою ознакою

комерційного банку, концентрує в собі його основні прибутки і ризики. Великий вплив на них спричиняють, зокрема, процедури відбору корпоративних позичальників, характеристики кредитного портфеля банку і його конкурентне положення — на кредитному ринку.

Проблемі формування систем управління та оцінки кредитного ризику присвячено наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, а саме: О. Васюренка, С. Захорошка, О. Лисинок, Є. Колесникова, Т. Косової, Л. Кузнецової, Н. Радковської, Синки Дж. Ф. та багатьох інших.

У наукових працях [1-6] відсутній єдиний підхід до змісту поняття “кредитний менеджмент”, що обумовлено складністю кредиту як економічній категорії і різноманіттям його форм.

Відзначається, що кредитний менеджмент можуть здійснювати не лише банки-кредитори, але і господарюючі суб'єкти, діючі в різних сферах економіки, — наприклад, підприємства, що отримали банківський кредит або що надали комерційний кредит покупцям у вигляді відстрочення платежу за товари, роботи, послуги [7; 8].

Кредитний менеджмент в широкому сенсі є дуже містким, ба- гатоаспектним поняттям. Його зміст залежить від складу учасників і характеру кредитних операцій, які систематизовані на рис. 1.

Під кредитним менеджментом у вузькому сенсі рекомендується розуміти управління кредитованим в

комерційному банку.

Одним з головних завдань, що постають перед менеджментом банку у сфері кредитування, є розробка кредитної політики банку. Кредитна політика має охоплювати найважливіші елементи та принципи організації кредитної роботи в банку, які необхідно зафіксувати в письмовому вигляді й затвердити на засіданнях Кредитного комітету та Комітету кредитного нагляду.

Проведене дослідження засвідчило, що цілями кредитного менеджменту як основної складової банківського менеджменту слід визнати забезпечення: високої якості управління кредитним процесом; найбільш сприятливих умов для довгострокового стійкого функціонування і розвитку кредитної діяльності.

Під якістю менеджменту слід розуміти сукупність істотних властивостей, що характеризують здатність суб'єкта управління задовольняти потреби банку, що виникають в ході його діяльності, а для оцінки якості банківського менеджменту пропонують використовувати два підходи [5].

Для реалізації цілей кредитного менеджменту необхідно вирішити ряд завдань, які можуть бути умовно розбиті на дві групи. До загальних завдань кредитного менеджменту слід віднести: адекватне визначення стану і тенденцій розвитку ринку кредитних продуктів і послуг, а також місця банку в

ньому; розробку, формування, підтримка і розвиток механізму формування реалістичних цілей кредитної діяльності і механізму оцінки міри їх досягнення; забезпечення умов для ефективної діяльності усіх підрозділів, задіяних в здійсненні кредитної діяльності; досягнення надійності, простоти і економічності процесів управління кредитною діяльністю.

Серед технологічних завдань кредитного менеджменту необхідно відмітити: вдосконалення структури джерел фінансування кредитної діяльності; оптимізацію кредитного портфеля; визначення чинників, оцінку і моніторинг кредитного ризику позичальників; розробку комплексу маркетингових заходів на кредитному ринку.

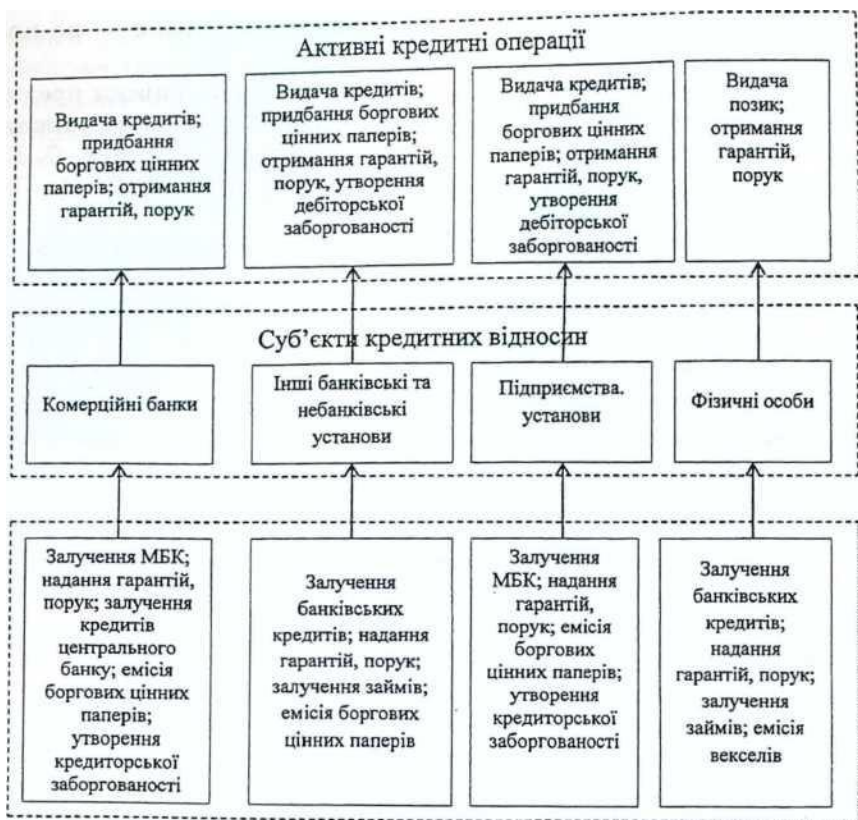

Рис. 1. Учасники кредитного менеджменту та основні кредитні операції, що входять до складу менеджменту

Цілі і завдання кредитного менеджменту реалізуються його суб'єктами — членами ради директорів, кредитного комітету і персоналом банку, задіяних в підрозділах, які мають безпосереднє відношення до здійснення кредитної діяльності. Об'єктом кредитного менеджменту виступає

кредитний процес, що супроводжується виникненням зовнішніх кредитних стосунків з суб'єктами економіки, а також внутрішніх стосунків підрозділів і посадових осіб банку, завдяки яким здійснюються кредитні операції.

Ключову роль в системі кредитного менеджменту займає його механізм — обґрунтована, внутрішньо узгоджена і комплексна сукупність заходів, за допомогою яких суб'єкт кредитного менеджменту впливає на об'єкт кредитного менеджменту. Результати уточнення змісту і систематизації компонентів механізму кредитного менеджменту приведені в таблиці 1.

Таблиця 1
Механізм кредитного менеджменту

Елементи механізму кредитного менеджменту		Зміст
1	2	3
Принципи	Загальні	Спрямованість на досягнення конкретних цілей; Активізація (створення атмосфери і умов зацікавленості співробітників у досягненні необхідних результатів); Відповідність результатів витрачених коштів; Дотримання норм чинного законодавства; Гнучкість організаційних структур
	Специфічні	Добровільність кредитних стосунків і взаємна зацікавленість банків і їх позичальників; Мінімізація кредитних ризиків при заданому рівні прибутковості кредитних операцій (принцип максимізації прибутковості кредитних операцій при заданому рівні кредитних ризиків); Постійна орієнтація на кредитні інновації

продовження табл. 1

1	2	3
я е	Економічні	Дотримання планових завдань і статей бюджетів кредитних підрозділів; Матеріальна відповідальність і стимулювання працівників кредитних підрозділів; Дотримання внутріфірмових процентних ставок і тарифів (винагорода за обслуговування позикових рахунків, штрафів, пеня, неустойки відносно недобросовісних позичальників)
	Соціально психологічні	Дії особистим прикладом; Примусове застосуванням авторитету; Залучення звернення до певних почуттів; Спонування підвищенню значущості роботи
	Адміністративні	Організаційно-розпорядливі
	Нормативні	Дотримання вимог зовнішніх і внутрішніх нормативно-правових документів
я я е я	Способи оцінки кредитних ризиків	Оцінка юридичної сили; Оцінка кредитоспроможності; Оцінка забезпечення; Оцінка диверсифікованості кредитного портфеля; Оцінка дотримання нормативів кредитного ризику
	Способи ціноутворення на кредитні продукти	На базі ринкового відсотка; На базі середньої вартості позикових коштів; На базі необхідної прибутковості банківського капіталу
	Способи кредитного моніторингу	Контроль кредитної дисципліни; Контроль цільового використання кредиту; Оцінка динаміки кредитоспроможності; Контроль наявності і стану забезпечення; <u>Моніторинг впливу зовнішніх чинників на стан позичальника</u>
	Способи відновлення проблемних позик	Отримання додаткових гарантій зворотності кредиту; Надання позичальникові консультаційних послуг Рефінансування позичальника; Реструктуризація кредиту; Реалізація вторинних джерел погашення кредиту; Ініціація процедури банкрутства позичальника

Одним з найважливіших інструментів цього механізму є оцінка позичальників, яка в умовах зростання обсягів кредитування набуває особливу значущість, оскільки дозволяє реалізувати головний принцип кредиту — принцип повернення — і чинить істотний вплив на фінансовий результат комерційного банку.

У зарубіжних банках велика увага приділяється організації роботи з проблемними кредитами, створюються спеціалізовані підрозділи — департаменти, відділи, сектори. Відокремлення повноважень та відповідальності по роботі з проблемними кредитами від функції кредитування допомагає уникнути можливих зіткнень інтересів у конкретного кредитного працівника. Робота з проблемними кредитами потребує високої кваліфікації та спеціальної підготовки працівників банку, наприклад, володіння психологічними прийомами, практичного досвіду роботи в екстремальних умовах. Дослідження теоретичних та практичних засад функціонування системи кредитного ризик-менеджменту і формування адекватного методичного інструментарію оцінки кредитного ризику дозволяє підвищити ефективність діяльності банківських установ, а також сприяє певною мірою збільшенню довіри до банків з боку суспільства.

Таким чином, кредитний менеджмент уявляє собою найважливіший компонент банківського

менеджменту, роль якого полягає в налагодженні взаємодії вітчизняних підприємств і кредитних організацій як важливого чинника розвитку ринкової економіки.

Література

1. Васюренко О. В., Подчесова В. Ю. Сучасні концепції управління кредитним ризиком як основні складові процесу управління кредитним ризиком банку // Актуальні проблеми економіки. — 2011.

— № 1 (115). — С. 170-177.

2. Захорошко С. С., Витун С. Е. Кредитный менеджмент: Пособ. — Гродно: ГрГУ, 2011. — Ч. 1. — 47 с.

3. Колесников Є. В. Фінансова складова в результативності використання інноваційного потенціалу промислового підприємства: Дис. к. е. н.: спец. 08.00.04: Економіка та управління підприємствами за видами економічної діяльності. — Харків: ХНЕУ, 2007. — 230 с.

4. Банковское дело: управление и технологии: Учебн. пособ. для вузов / Под ред. проф. А. М. Тавасиева. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.

— 863 с.

5. Руководство по кредитному менеджменту / Под ред. Б. Эдвардса.

— М.: Инфра-М, 1996. — 464 с.

6. Синки Дж. мл. Управление финансами в коммерческих банках. — М.: Catallaxy, 1994. — 820

с.

7. Никитина Т. В. Банковский менеджмент. — СПб.: Питер, 2001. — 160 с.

8. Управление деятельностью коммерческого банка (банковский менеджмент) / Под ред. д-ра экон. наук, проф. О. И. Лаврушина. — М.: Юристъ, 2002. — 688 с.

Резюме

Статья посвящена разгляду основних проблем формування системи кредитного ризик-менеджменту. Обґрунтовано потребу у визначенні певних елементів системи кредитного ризик-менеджменту. Визначено основні структурні компоненти кредитного ризику.

Статья посвящена рассмотрению основных проблем формирования системы кредитного риск-менеджмента. Обоснована потребность в определении определенных элементов системы кредитного риск-менеджмента. Определены основные структурные компоненты кредитного риска.